

EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNNALLE

ASIA: HE 124/2021 vp eduskunnalle laiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa se, että suomalaiset yritykset, säätiöt ja kansalaisjärjestöt voisivat tarjota kuluttajille ja yrityksille Suomen hiilineutraaliustavoitetta tukevia palveluita myös liiketoimintatarkoituksessa. Tavoitteena on lisäksi mahdollistaa kansallisten vapaaehtoisten päästökompensaatiopalveluiden markkinat ja lisäksi selventää rahankeräyslain suhdetta vapaaehtoisesti toteutettaviin päästökompensaatioihin siten, että laista kävisi ilmi, minkälaiseen toimintaan rahankeräyslaki ei sovellu. Myös eri toimijoiden yhdenvertainen kohtelu on esityksen tavoitteena. Kuluttajaliitto pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Vallitseva oikeustila on näyttäytynyt myös kuluttajille epäselvänä. Kuluttajien on ollut erittäin vaikeaa erottaa, onko vapaaehtoisessa kompensaatiotoiminnassa kyse hyväntekeväisyydestä vai elinkeinotoiminnasta ja mitä tämä tarkoittaa kuluttajien näkökulmasta myös oikeussuojakeinojen osalta. Myös asian ympärillä käyty julkinen keskustelu on osaltaan saattanut vaikuttaa negatiivisesti tai hämmäntävästi kuluttajiin. Kuluttajien kiinnostus vapaaehtoisia kompensaatiotoimia kohtaan on kuitenkin ollut kasvussa jo pidemmän aikaa ja tämän vuoksi Kuluttajaliitto pitää erittäin tärkeänä oikeustilan selventämistä ja kompensaatiotoiminnan kehittämistä.

Vallitsevan oikeustilan ja sen toimijoille aiheuttaman epävarmuuden on katsottu estävän vapaaehtoisen päästökompensaatiomarkkinoiden kunnollisen syntymisen ja vapaaehtoiseen päästökompensaatiotoimintaan liittyvän kehitystoiminnan, jota on pidettävä myös kuluttajien näkökulmasta harmillisena seikkana.

Tämän vuoksi Kuluttajaliitto kannattaa esityksessä esitettyä rahankeräyslain muuttamista. Ehdotetulla muutoksella olisi vaikutuksia kansalaisten mahdollisuuteen tehdä valintoja kuluttajan roolissa ja kompensoida omia päästöjään. Pitkällä aikavälillä voidaan arvioida, että kuluttajat tulevat hyödyntämään vapaaehtoisia kompensaatiopalveluita yhä suuremmissa määrin, kun palveluiden tarjonta monipuolistuu ja tulee yleisemmäksi. Kompensaatiopalveluiden tarjoaminen ja niiden ostaminen voi opettaa kuluttajille, miten oman hiilijalanjäljen pienentäminen on ylipäänsä mahdollista ja mistä hiilijalanjälki syntyy ja johtaa toivottuun kulutuskäyttäytymisen muutokseen, joskin melko hitaasti ja pitkän ajan kuluessa.

Rahankeräyslain soveltamisalarajoitukseen ehdotettu vapaaehtoisen päästökompensaation määritelmä on kuitenkin laaja. Se mahdollistaa erilaisia liiketoiminnan muotoja eikä kaikkien toiminnan muotojen tule täyttää esimerkiksi kansainvälisten standardien mukaisia edellytyksiä ilmasto- ja ympäristöhyödyttävälle vapaaehtoiselle päästökompensaatiolle. Tämä tarkoittaa sitä, että kuluttajan pitäisikin pystyä ostotapahtumassaan huomioimaan se, onko kompensaatioissa kyse esimerkiksi ostettavan hyödykkeen valmistamisesta ja kuljetuksista aiheutuvista laskennallisista päästöistä vai tuotteen käytöstä aiheutuvista päästöistä taikka molemmista. Tämä lisää tarvetta huolehtia siitä, että palveluntarjoaja antaa kuluttajalle oikeat ja riittävät tiedot kompensaatiopalvelun sisällöstä ja toteutuksesta.

Ehdotetun muutoksen seurauksena vapaaehtoisten päästökompensaatiopalveluiden sääntely jäisi lähinnä kuluttajansuojalainsäädännön ja sopimusoikeudellisen sääntelyn varaan. Kompensaatiomarkkinoille voi

syntyä uusia palveluita, jotka ovat sisällöltään ja laadultaan hyvinkin erilaisia. Kuluttajan voi olla erittäin vaikea vertailla palveluita ja arvioida toiminnan laatua ja luotettavuutta.

Valvonta kuluttajille suunnatun päästökompensaatiopalvelun osalta kuuluu jo nykyisinkin kuluttaja-asiamiehelle. Markkinoinnin ja erityisesti päästövähennyksiä koskevien ympäristöväittämien osalta valvonnan tehokas toteuttaminen vaatisi viranomaiselta nykyistä enemmän voimavaroja ja osaamista, jotta kuluttajien oikeussuoja toteutuisi täysimääräisesti. Kuluttajaliitto katsoo, että nyt esitettyjen toimien lisäksi tulee pohtia toimialan sääntelytarpeita laajemminkin. Esimerkiksi toimijoiden rekisteröintivaatimus sekä toiminnalle tarkemmin asetettavat vaatimukset tulisi selvittää.

Kunnioittavasti,

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Tiina Vyyryläinen

vaikuttamistyön päällikkö, OTK